

Víto Staviarsky

Rinaldova cesta

Rinaldova cesta

Víto Staviarsky

Rinaldova cesta

Víto Staviarsky

2015

Jedného dňa som sa vrátil na skládku smutný, lebo som predal iba štyri metly. Keď som však vystúpil z auta a rozlúčil sa so smetiarmi, niekto na mňa z diaľky zakričal: „Biznismen. Pod' tu!“

Bol to Patkaň Kráľ. Mával na mňa. Mal svoju kanceláriu v strede smetiska, aby z nej všetko videl a v nej mal koženú sedačku, v ktorej sa dalo dobre spať, slnečník Coca cola, stôl, chladničku a televízor na autobatériu. Keď som tam prišiel, ovieval sa ťapkou na muchy, usmial sa na mňa a ukázal na mladého Róma, sediaceho oproti, s nohami vyloženými na stole, a povedal mi, nech mu predám metlu. Ten romák bol v ružovej košeli a parádnych nohaviciach. Niečo asi s Patkaňom oslavovali, lebo mali na stole otvorenú fľašu pálenky. Čudoval som sa, načo bude takému metla, no Patkaň na mňa žmurkol a povedal mi, nech sa nebojím, že má veľa peňazí. Tak som mu jednu ukázal.

„A to aj funguje tá metla?“ spýtal sa ma romák a obzeral si ju z každej strany.

„Funguje, prisahám!“ povedal som.

„No ukáž jak,“ kázal mi a ja som začal okolo neho zameŕať, lenže narobil som veľa prachu a on sa so smiechom

oháňal a oprašoval si nohavice, že dobre, že mi verí, nech prestanem, vytrhol mi metlu, oprel ju o kreslo a vybral z vrecka balík peňazí.

„Neboj sa, Rinaldo, Roland ti dá. V Čechách kope kanály pre gáždov,“ zasmial sa Patkaň a ja som sa domyslel, že to bude asi snúbenec jeho dcéry Andžely. Že si po ňu prišiel.

„Mne je jedno pre koho kopem. Mi zaplať a urobím ti taký kanál, stade až do Prešova,“ chválil sa Roland, napil sa pálenky a striaslo ho.

„Ja viem! Ty by si všetko prekopal,“ mával nad ním rukou Patkaň Kráľ. „Lebo český gáždo je nervózny. Stále niečo potrebuje. No nech si sám kope! Aj tak budeš pre neho iba špinavý degeš.“

„Lenže platí patnáásttisíc čistá ruka,“ namietol Roland a zamával mu tým balíčkom pred očami.

„Počuješ, Rinaldo?“ posadil ma k sebe Patkaň a objal ma okolo pliec. „Peniaze! Furt iba peniaze! Nič iné ho nezaujíma!“

Pritakal som, no pozeral som sa na Rolanda a rozmýšľal som, koľko mi asi dá.

„Vieš, kde končia všetky tvoje peniaze?“ opýtal sa Patkaň, rozťahol náruč a ukázal na smetisko. „Veď tu! No načo sú mi peniaze?!“

„A pálenku za čo kúpiš?“ namietol Roland, no asi na mňa zabudol, lebo si strčil balíček do vrecka.

„Aj to tu nájdeš,“ zasmial sa Patkaň a poškrabal sa na brade.

Zrazu k nám pribehol Hluchý, v tom svojom smiešnom, kvietkovanom kabáte, začal rozhadzovať rukami a nadšene ukazoval niekam do diaľky. Na skládku totiž prišlo nákladné auto z Tesca. Vozili nám odtiaľ všetko, čo im zakázali predávať. Salámy, konzervy, kompóty, cestoviny, kávu, ale aj topánky, šaty, niekedy aj hračky. Raz doviezli iba samé modré pršiplášte a Rómovia ich potom nosili, aj keď bolo horúco a vôbec nepršalo. Celý týždeň v nich behali, lebo sa im páčilo, že sú všetci rovnakí.

„No čo chceš viac? Všetko tu je!“ povedal Patkaň Rolandovi, zložil si klobúk a utrel si čelo od potu. „Rovno pred teba tu vysypú kurča – a ešte aj ugrilované! Ti hovorím, tu si urobte s Andželkou život. Nie v Čechách!“

Okolo auta sa zbíhali romáci s dlhými palicami, na ktorých mali ostré háky, ako kopie, vrhli sa na smetie a začali ho triediť. No museli sa ponáhľať, lebo auto už dosypalo a k čerstvej kope sa rútil bager.

„Migaj het. Bando cigánska!“ kričal šofér z okienka. Bol nervózny. Chcel to stihnúť, kým nepríde ďalšie auto, aby mu nevznikali veľké kopy. Romáci sa rozbehli preč, no niektorí sa pri hľadaní zabudli. Keď bager zaboril do smetia lyžicu, jeden z romákov na nej niečo uvidel, zavesil sa na ňu a bager ho zvihol do výšky.

Roland sa na tom s chuťou zasmial a nalial si pálenku.

„Veď dobre, ja viem,“ povedal Patkaňovi. „Lenže aj tak raz pôjdeš stade preč. Firma ťa vyhodí a skončí tvoje kráľovstvo. Nebudeš tu celý život.“

Napil sa, no keď si všimol, že kopem nohou do metly, znovu vybral z vrecka peniaze a oddelil z nich českú stovku. No aj tak mi ju nedal.

„A kto bude strážnikom zbierať železo? Za čo majú postavené domy?“ hádal sa s ním Patkaň Kráľ.

„Druhý majiteľ príde, vyhodí strážnikov, urobí nové poriadky a ty pôjdeš preč, uvidíš!“ strašil ho Roland.

„Ále,“ kývol rukou Patkaň a tiež sa napil. „Firmy sa striedajú, no my tu ostaneme!“

Stále som sa pozeral na tú stovku, ktorou Roland mával vo vzduchu. Okolo nás prešiel Terminátor s veľkým radiátorom na chrbte, hodil ho na kopy, oprášil si ruky a išiel pre ďalší. Keďže bol na skládke najsilnejší, nosil iba ťažké náklady. V diaľke sa však ozval krik. Dvaja Cigáni niečo našli a teraz sa na tom hádali. Mali však smolu. Patkaň Kráľ ich zbadal a už na nich pískal.

„Dones to tu!“ zakričal na nich, lebo podľa zákona si mohol Patkaň zobrať všetko, čo sa mu páčilo. A Cigáni poslušne vliekli tú vec k nám. Bola to veľká čierna krabica, v strede mala ventilátor. Patkaň si k nej kľakol a začal ju pozorne skúmať. Okolo sa vytvoril hlúčik. Nikto však nevedel, čo to je. Patkaň sa poškrabal za uchom a kázal, nech donesú kábel. Keď ho však zapojili, prístroj aj tak nič nerobil. Mysleli sme si, že je pokazený, no o chvíľu začal dymiť, a tak niektorí radšej ustúpili. Nehorel. Iba dymu bolo čoraz viac. Plazil sa nám pod nohami. A zrazu Roland vykrikoval, že je

to dymostroj. Presne taký videl v Kladne, na jednej diskotéke. Celá krčma je v dyme, ľudia tancujú, ale ty nikoho nevidíš. Romákom sa ten dymostroj síce páčil, no nevedeli, na čo by ho mohli používať. Jeden si stiahol nohavice, nastrčil k nemu zadok, druhý si púšťal dym do úst a niektorí ho začali preskakovať. A Patkaň tam iba stál so založenými rukami, usmieval sa a krútil hlavou. Asi sa už rozhodol, že si ten dymostroj nechá.

Roland si nalial ďalší pohárik, no keď si všimol, že naňho stále pozerám, podal mi tú stovku a spýtal sa ma, či som už na smetisku dlho. Tak som mu povedal, že od apríla a že bývame s mamou a so sestrou u Čonku Zora, lebo sa nás ujal, keď sme nemali kde ísť.

„U Čonku? No zbohom!“ prežehnal sa Roland a napil sa pálenky. „A metly kto ťa učil robiť?“

„Ešte baba. Keď sme bývali v Červenici,“ povedal som.

„V tamtej osade pri lese?“

„Nie. V dedine, medzi gádžami sme mali dom,“ vysvetlil som mu.

„A čo vám ho otec prepil, že ste išli na ulicu?“ vyzvedal Roland.

„Na jeseň nám zhorel,“ priznal som. „Baba ostala spať v chyži a zadusila sa.“

„Vážne? Ste mali urobiť poistku!“ zasmial sa Roland. „Lebo daktorí tak robia, že si poistia, až potom vyhoria.“

„Iba pôžičku sme mali,“ povedal som. „Starosta nás ľutoval a dal nás do poradovníka na bytovky, čo postavili na kopci. Aj papier sme už dostali.“

„A čo ste nešli? Plano vymaľovane boli? Na tmavo-bielo?“ posmieval sa Roland.

„Chceli sme. Lenže netiekla tam voda. Lebo bytovky boli vysoko a ju tam nevytlačilo. Cigáni z osady síce hovorili, že si ju môžu nosiť v bandaskách z jarku, no starosta im to zakázal. Nemohli skolaudovať. Tak sme išli do azylového domu, v Prešove. Lenže tam sa dozvedeli, že máme papier na bytovku a museli sme odísť...“

„No dobre! Id' už het! Každý má svoje problémy!“ zívól Roland, ľahol si do kresla a zavrel oči. Asi bol unavený po dlhej ceste, alebo opitý a nechcelo sa mu to viac počúvať. No ja som bol šťastný, že mám tú českú stovku. Otočil som sa, že si ju lepšie obzriem, lenže niekto mi ju vychmatol z ruky. Bol to Čonka Zoro. Ani som si nevšimol, kedy prišiel. Zobral ma pod pazuchu a ťahal ma preč. Dovedol ma k plechovým kontajnerom a tam mi vzal všetky peniaze, čo som mal za metly, ešte som musel vyvrátiť aj vrecká, či som ho neoklamal. Keď ich spočítal, niečo sa mu však nepozdávalo.

„Štyri si predal, nie?“ spýtal sa a kázal mi, nech počítam s ním. „No! Jedna metla, štyri eurá! Druhá metla – štyri eurá!“

Niektor však na naňho zakričal: „Čonka Zoro patkaže žere!“

Obzreli sme sa a medzi kontajnermi stáli dvaja feťáci. Jeden si držal na nose igelitové vrecko, druhý rozbíjal drevenú debničku a vyberal z nej dosky. Títo však neboli

nebezpeční. Oveľa horší bolí tí starší. A najmä ich veliteľ, Tóno Makula. Toho som sa najviac bál.

„Aj svojej matke prsty zožral, keď zomrela,“ posmievali sa Čonkovi tí dvaja.

„Vy si moju mamičku neberte do úst! Ani sa ku mne neozývajte!“ rozčuľoval sa Čonka a ťahal ma za iný kontajner, aby mal od nich pokoj. No zrazu niekto spustil draka. To je taký stroj, čo lisuje v kontajneroch smetie. Keby si si pod neho ľahol, ostane z teba placka. No strašne hučí a škrípe, až som si musel zapchávať uši. Čonka však znovu počítal na prstoch.

„No! Jedna metla štyri eurá. Druhá štyri, tretia štyri, štvrtá. Tak to je dvadsať, nie?“ prekrikoval draka.

„Šestnásť,“ opravil som ho.

„Ale máš tu len pätnásť!“ ukázal mi peniaze.

„Som si kúpil žuvačky, čo strieľajú v ústach,“ priznal som.

„Aj ja ti jednu strelím, keď chceš!“ zahnal sa po mne, no vôbec si nevšimol, že sa k nemu zozadu blíži jeden z feťákov. Udrel mu doskou po krížoch a potom so smiechom ušiel.

„Vieš, čo je pomsta? Sa so mnou nezahrávaj!“ zúrili Čonka a mával za ním pästou. „Za mnou mafia stojí!“

Radšej sme išli preč. S feťákmi si neradno nič začínať. Ani sa s nimi hádať, lebo sú zákerní. V Patkaňovej kancelárii bolo už toľko dymu, že som v nej nikoho nevidel.

Keď ideš cez smetisko po panelovej ceste, dôjdeš až k plotu a za ním je osada. Romáci v nej majú domy

z plechov, všelijakých dosiek, ale aj z nárazníkov a autobusových dverí. Čo nájdeš na skládke, z toho môžeš stavať. Dvere, zárubne, nábytky, stoly, stoličky, skrine, posteľ, aj vešiaky. Nikomu nič nechýbalo. Ešte aj televízory, rádiá a chladničky mali všetci. Niektorí zbierali starožitné lampy, na oknách im viseli paradné záclony a závesy. Na mnohých domoch mali reflektory z áut, komíny z turbovýfukov, antény, aj satelity. Každý si zavesil, čo sa mu páčilo. Jeden mal samé rohy, ako na horárni. Lenže stavali tie domy všelijako a niektorým už aj spadli. Čonka mal iba obyčajný, zo starých skríň a na nich mal pribité plechy. Bol síce trochu krivý, no okná mal veľké, natreté rôznymi farbami, čo sa mi celkom páčilo. Najmenší dom mal však Hluchý. Namiesto okna mal igelit a miesto posteľe iba dvere na štyroch tehlách.

Keď sme prišli domov, mama mi zohriala mačanku, no kým som jedol, búchala hrncami. Bola nahnevaná na Čonku, že sa iba fláka. Keď nás zobral k sebe, dušoval sa, že sa bude o nás starať a so všetkým nám pomáhať. No nič z toho nesplnil. Dnes jej slúbil, že nanosí drevo, no musela poň ísť sama. Ešte ho aj sama narúbala. Čonkovi sa ju však nechcelo počúvať. Sadol si na diván a hľadal pod televízorom cigarety. Možno už aj oľutoval, že nás k sebe zobral.

„No jasné, keď vstávaš až na obed, dve hodiny tu sedíš, lebo ťa boli hlava, potom hneď liter vína, ruky do kešeni, chodíš si tu v čiernom kabáte jak Belmondo. Ako

potom môžeš niečo urobiť?“ vyčítala mu mama, čupla si k sporáku, otvorila dvierka a kutáčom hecovala oheň. „Pozri, pec neťahá. Čo si sľúbil, že presčistíš komín? Ako mám teraz malú kúpať?“

Čonka sa s ňou nehádal, ale keď ho mama nevidela, usmial sa na mňa a strčil si prsty do uší. Potom si ľahol, nahmatal pod divánom plechovku so špakmi a začal z nich vysypávať tabak, aby si ušúlal cigaretu.

„Čo som ti hovorila? Urob nákup! A si spravil? To mám chodiť päť kilometrov do dediny? Aj s malou Veronikou? Veď už nič nemáme. Múka, cukor, šmalec. Z čoho mám variť? Vieš vôbec, aký je dátum? A kedy sú dávky?“ buchla kutáčom po komíne, aby povolili sadze. „Čo sa mám ísť hribať do smetia? Na to ma nikdy nedostaneš!“

Čonka si zapálil, spokojne ležal a pozoroval dym.

„Môžem ja za to, že chlapec nevie predávať? Štyri metly dnes predal,“ povedal a začal hľadať niečo za posteľou.

„Len ty chlapca nechaj. Má toho dost! Večer robí metly, a ešte chodí predávať. A ty? Len všetko prepiješ a prekuríš!“ pajedila sa mama, šermovala vo vzduchu kutáčom, potom ho hodila k peci a nazlostene vyšla z domu.

„Tvoja mamička je prísna, Rinaldo,“ povedal mi Čonka s úsmevom, posadil sa, rozhliadol sa po kuchyni, no zrazu vyskočil, pozrel za kredenc a našiel za ním fľašu. Lenže bola skoro prázdna.

„Kto mi vypil víno?“ zvolal nešťastne a pozrel na nás. Mama sa vrátila s vedrom vody.

„Hej, ona! Lebo je závislá!“ povedala a ukázala na malú Veroniku, ktorá sa hrala na zemi s plyšovým mackom.

Čonku to ponižovanie už asi prestalo baviť, rozkročil sa a dorazil víno.

„Dobre, počuli sme! A teraz vám niečo povie Zoro! Aby ste videli, tu vám dávam všetky peniaze, čo mám...“ vyhlásil, vybral z vrečka dve päťeurovky, zamával nimi vo vzduchu a položil ich na kredenc (a pritom som mu dal pätnásť).

„No úprimne vám poviem, čakal som od vás viac pochopenia. A lásky. Keď som vás videl, ako stojíte pred Teskom a nemáte kde ísť, stislo ma pri srdiečku a som sa nad vami zľutoval... Lenže si neviete vážiť!“ povedal a smutne sa pozrel na mamu. Potom sa otočil ku mne. „Ty sa priprav, Rinaldo! Zajtra pôjdeme do mesta, naučím ťa, ako sa metly predávajú. A urobíme nákup, ako sa patrí!“

Odhodil fľašu a buchol dverami. Dobre urobil, že odišiel. Aspoň nerobil scény. No mama bola celý čas vážna a zamyslená.

„Už tretiu noc sa mi s mútnou vodou snívalo,“ povzdychla si. „To bude asi niečo s Monikou. Či nie je chorá?! Alebo či ju auto nezrazilo. Musíme niečo robiť, Rinaldo, lebo tak sa nedá!“

Na jar sa totiž Monika, moja staršia sestra, zoznámila na diskotéke s Mikim Lackom a odišla s ním bývať do Budapešti. To sme ešte žili v azylovom dome. Miki nám sľuboval, že neskôr príde aj po nás, lebo sa už nemohol

pozerat, ako sa trápime, no neprišiel. Koncom marca sme dostali od Moniky list, že nás s Mikim srdečne pozdravujú a že po nás prídu, ale nech ešte chvíľu počkáme. Bola v ňom aj adresa a fotka, ako stoja s Mikim pri aute. Tak sme im napísali, nech nás už nehľadajú v tom azylovom dome, lebo už bývame na smetisku za mestom. No aj tak po nás neprišli.

„Tak poďme za nimi,“ povedal som a nebolo to prvýkrát, čo som to navrhoval. Lenže mama nechcela. Bála sa.

„A to pešo? Aj s Veronikou? A čo máme po ceste žobrať?“ Také boli jej výhovorky.

„Tak pôjdem sám,“ prehlásil som. Už dávnejšie som rozmýšľal, že to urobím.

„Hej? A vieš po maďarsky? Ako sa dohovoriš?“ povedala mama a pozrela von oknom. Niečo ju tam zaujalo. Tiež som sa pozrel a zbadal som Čonku. Stál v hlúčiku chlapov, doširoka rozkročený, naklonený dozadu. Pil víno z fľaše.

„Bodaj by ťa porazilo, Čonka Zoro!“ zašomrala mama. Vedela, že keď sa opije, bude doma krik. Ako stále. Dojedol som obed a šiel som si ľahnúť na diván. Pustil som si z prehrávača film. Karate Kid.

Najviac som sa kamarátil s Elenkou. Žila na smetisku sama, aj sa tu narodila, no mama od nej ušla, keď mala štyri roky. Večer sme chodievali spolu na prúty. Ten lesík, v ktorom rástli brezy, nebol ďaleko, iba si musel zísť dole kopcom a prejsť cez husté krovie. Mali sme také káričky,

urobené z detských kočiarov, na nich sme sa spúšťali, aj sme sa pretekali, no keď som vyhral, Elenka sa na mňa zlostila. Bála sa ísť rýchlo. Vždy keď sa spúšťala, kričala od strachu. Mne sa však páči, keď ideš a nevieš, či nenabúraš do stromu. Keďže sa už stmievalo, musel som rýchlo rezať prúty, hádzal som ich na zem, Elenka ich zbierala a ukladala na káricky. Potom ma chcela niečim prekvapiť, povedala mi, aby som sa nepozeral, skryla sa do krovia, o chvíľu zakričala, že už môžem, a keď som sa otočil, vyšla celá napúdrovaná a namaľovaná, kráčala ku mne ako modelka a krútila sa v bokoch.

„Čaja som?“ spýtala sa a našpúlila ústa. No ja som sa iba zasmial a ďalej som rezal prúty. Chvíľu bola ticho, lebo sa urazila, pomáhala mi, no keď sme sa vracali naspäť s plnými kárickami, spýtala sa ma: „Rinaldo? Priznaj sa. Sa ti vôbec páčim?“

Čo som jej mal povedať? Že je pre mňa mladá? Radšej som nič nehovoril a išiel som ďalej.

„Nepáčim, že?“ povedala smutne.

Prišlo mi jej ľúto, lebo bola moja kamarátka, tak som jej povedal, že hej, a hneď dostala lepšiu náladu.

„Aha, čo som dnes našla,“ dobehla ma a vybrala spod trička farebné korálky. „Že mi pristanú?“

Boli také obyčajné, sklenené. Chcel som sa pochváliť, vybral som z vrečka opál, čo som mal od Jokera, a ukázal som jej ho.

„Jéj,“ vytrhla mi ho z ruky a nadšene si ho obzerala. „Aký krásny! To je pre mňa? Skade máš?“

„To je drahokam. Z Dubníka, pri Červenici, kde sme bývali. Joker hovoril, že nosí šťastie. Niekedy dávno, tí ľudia, čo robili pyramídy, pre nich bol vzácnejší než zlato.“

„Kto je Joker?“ spýtala sa Elenka a kráčala s opálom pospiatky.

„Niečo ako môj brat, lenže starší,“ povedal som. „A ešte bývalý frajer mojej sestry.“

Keď sme vyhoreli, Joker nám chcel postaviť v záhrade chyžu z dreva a povedal nám, aby sme išli zatiaľ bývať k nemu, že aspoň prečkáme zimu. No mama s Monikou sa báli, že je to neisté, lebo Joker stále iba chodí po baniach, hľadá opály, cvičí s činkami a nič iné ho nezaujíma. A tak sme radšej išli do toho azylového domu. Škoda. Lebo všetko mohlo byť ináč. Načiahol som sa po opále, no Elenka mi uhla.

„Keď ho chceš, tak ma chyt!“ zasmiala sa a rozbehla sa medzi kríky.

Nechal som káričku a bežal som za ňou. Chvíľu sme sa naháňali, Elenka sa mi skrývala, vykukovala spoza stromov, vždy na mňa niečo zakričala a potom ušla. Už som si myslel, že ju mám, no vyšmykla sa mi a zmizla mi v kroví. Dlho som ju hľadal, konáre mi udierali do tváre, a keď som ju konečne našiel, stála na kraji nejakej lúky. Myslel som si, že ma nevidí, zakrádal som sa k nej, no keď som ju chytil, vôbec sa nebránila. Vrátila mi opál a bola nejaká smutná.

„Tu leží Renatka,“ povedala mi. „Moja sestrička.“

Zomrela, keď mala dva mesiace... A ešte Rudy. Aj Maňa, čo pila a našli ju zamrznutú v smetí. Tak ju tu dali.“

Pozrel som na tú lúku lepšie a zdalo sa mi, akoby tam naozaj niekto dávno kopal. Rástla tam vysoká burina a bodliaky. Slnko už zapadalo a niekde zakrákal havran.

„Ludia hovorili, že tu v noci duchovia plačú. A môžu ťa so sebou pod zem zobrať,“ pošepkala mi Elenka a striasla sa od zimy. Radšej sme išli preč, lebo tam bolo nepríjemne.

„A prečo nemajú hroby?“ spýtal som sa, keď sme sa vrátili ku káram.

„Neviem. Asi nikto nechcel, aby sa vedelo, že zomreli,“ povedala.

Naspäť sa ide ťažko, lebo musíš ísť strmo do kopca. Elenka už bola unavená, ťahala káričku, stále sa zastavovala, aby si oddýchla.

„Rinaldo?“ spýtala sa ma celá zadýchaná. „A za ženu by si ma nechcel?“

Prekvapene som sa na ňu pozrel. Utrela si rukávom tvár, no rozmazala si púder, šminky aj rúž. Až ma to rozosmialo.

„Nie teraz! Potom!“ ťahalo ju do plaču. Šiel som ďalej a radšej som nehovoril nič.

„Rinaldo, veď povedz!“ zakričala za mnou.

„Už som zadaný!“ povedal som a počkal ju. Bola to pravda. V Červenici som mal Ilonku. Chodili sme spolu do jednej triedy, a keď som odchádzal, sľúbil som, že jej